

ششمین کنفرانس بین‌المللی کتابخانه‌های دیجیتالی آسیا

(کوالالامپور: ۸-۱۱ سپتامبر ۲۰۰۳)

فاطمه فهیم‌نیا^۱

ششمین کنفرانس بین‌المللی کتابخانه‌های دیجیتالی آسیا^۲ با عنوان "کتابخانه‌های دیجیتالی: فن‌آوری و مدیریت دانش بومی برای دسترسی جهانی" از تاریخ ۸ تا ۱۱ دسامبر سال ۲۰۰۳ (۱۷ تا ۲۰ آذرماه ۱۳۸۲) در کوالالامپور (مالزی) برگزار شد.^۳

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشگاه علوم انسانی

اهداف کنفرانس

این همایش که با سخنان وزیر آموزش مالزی و خوشامدگویی رئیس کتابخانه ملی مالزی^۴ افتتاح گردید، با چهار هدف عمده زیر برپا شد:

۱. توجه به مباحث و تجربه‌های موجود به‌منظور گسترش محتوای دیجیتالی به‌ویژه دانش بومی؛

۲. بررسی وضعیت فن‌آوری موجود برای توسعه کتابخانه‌های دیجیتالی؛

۳. تدوین راهت‌ماها و استانداردهایی به‌منظور سهولت دسترسی و کاربرد؛

۴. نمایش موارد موفقیت نوآوری‌های کشورهای آسیایی در ساخت و توسعه کتابخانه‌های دیجیتالی.

۱. دانشجوی دوره دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

2. ICADL (International Conference on Asian Digital Libraries)

۳. متن کامل کلبه مقالات و بوسترها در کتابی توسط انتشارات اسپرینگر با مشخصات زیر منتشر شده است:

T.M.T Sembok et al (eds): ICADL 2003, LNCS 2911, Springer - Verlag, Berlin, Germany, 2003.

4. Perpustakaan Negara Malaysia

کمیته برگزاری

کتابخانه ملی مالزی، انجمن کتابداران مالزی^۱، دانشگاه کبنگسان^۲ با همکاری شرکت‌های MIMOS, Multimedia Super Corridor و KTMA برنامه‌ریزی اصلی همایش را بر عهده داشته و در تشکیل کمیته‌های مختلف و انجام وظایف مربوط همکاری کرده‌اند، از سوی دیگر، به منظور تقویت بنیه علمی همایش، قریب ۷۰ نفر از سراسر جهان به عنوان اعضای مدعو کمیته برنامه‌ریزی در امور مختلف علمی همایش دخیل بودند.

مباحث کنفرانس

۱. فناوری

- فنون بازیابی اطلاعات؛
- کتابخانه‌های دیجیتال چند رسانه‌ای؛
- داده‌کاوی در کتابخانه‌های دیجیتال؛
- مواجهه انسان با رایانه؛
- فراساختارهای کتابخانه دیجیتال؛
- رمزنگاری و فشرده‌سازی؛
- پروتکل‌های داده و ارتباط؛
- اندازه‌گیری نشانه‌های زیستی و امنیتی؛
- معماری و سازماندهی ماشینی؛
- ذخیره و بازیابی داده‌ها. مطالعات فرهنگی

۲. مدیریت کتابخانه‌های دیجیتال

- کتابخانه‌های دیجیتال و نقش جامعه هدف؛
- ساخت و استفاده از کتابخانه‌های دیجیتال.

۳. مدیریت دانش

- استانداردها و پیمان‌ها؛
- مالکیت معنوی و حقوق مولف؛
- حریم شخصی و امنیت؛

1. Pustaka Sumber (ILMO)
2. Universiti Kebangsaan
Malaysia

● منابع انسانی و آموزش.

۴. دانش بومی

- بازیابی اطلاعات در زبان‌های آسیایی؛
- کتابخانه‌های تخصصی دیجیتال؛
- مباحث مرتبط با ابر داده‌ها؛
- توسعه محتوا؛
- یادگیری الکترونیکی و یادگیری سیار.

دوره‌های آموزشی

روز هشتم دسامبر (۱۷ آذر) به برگزاری چهار دوره آموزشی اختصاص داشت که به شرح زیر ارائه شد:

۱. "نظام‌های مدیریت دانش: کتابخانه‌های الکترونیکی، دولت الکترونیکی و تجارت الکترونیکی" توسط پروفیسور هسین‌چون چن^۱ مدیر آزمایشگاه هوش مصنوعی و مدرس دانشگاه آریزونا از امریکا؛
 ۲. "مدیریت اطلاعات بومی حاصل از مطالعات مالایایی در سراسر جهان" توسط دکتر دینگ چومینگ^۲ دانشیار دانشگاه کینگ‌سان مالزی؛
 ۳. "ابراهام‌ها به عنوان مصالح ساخت وب معنایی"^۳ توسط پروفیسور اریش نایهولد^۴ مدیر انستیتو همگرایی نشر و نظام‌های اطلاعاتی دانشگاه دارمشتات آلمان؛
 ۴. "مروری بر کتابخانه‌های دیجیتال" توسط پروفیسور ادوارد فاکس^۵ مدیر آزمایشگاه کتابخانه‌های دیجیتال و مدرس دانشگاه ویرجینیا از امریکا.
- در طی این دوره‌ها، ضمن ارائه تجربیات مدرسان، جلسات پرسش و پاسخ برای شرکت‌کنندگان در نظر گرفته شده و موارد ضمنی مورد بحث قرار می‌گرفت.

مقالات

جمعاً ۶۸ مقاله از ۱۳ کشور طی روزهای برگزاری همایش ارائه شد که مالزی با ارائه ۱۹ مقاله در صدر قرار داشت و پس از آن کره با ۱۳ مقاله، ایالات متحده با ۱۰ مقاله، و چین و سنگاپور هر یک با ۸ مقاله، عمده مباحث را مطرح کردند. از دیگر کشورهای

1. Hsinchun Chen
2. Ding Choo Ming
3. Semantic Web
4. Erich J. Neuhold
5. Edward Fox

شرکت‌کننده در بخش مقالات می‌توان از انگلستان، آلمان، ایتالیا، هلند، ژاپن، نیوزیلند، هنگ کنگ، و تایلند نام برد. حضور مقالات در حوزه فن‌آوری و دانش بومی بسیار پرنگ‌تر از مباحث مدیریتی بود و اغلب مقالات به فنون به کار گرفته در دسترس‌پذیری رقومی اطلاعات اختصاص داشت.

پوستر

در بخش نمایش پوستر مجموعاً ۱۲ پوستر پذیرفته و به معرض نمایش گذاشته شد که همگام با مباحث همایش به فن‌آوری مدیریت و چگونگی ارائه اطلاعات بومی می‌پرداخت. این بخش مورد بازدید وزیر آموزش مالزی نیز قرار گرفت و پوستر ارائه شده از ایران با عنوان:

ACNET: The Genesis of Iranian Information Consortia and its Impact on National Digital Library Development که توسط نگارنده و آقای مهندس نادر نقشینه تهیه شده بود، به عنوان پوستر برگزیده مورد تشویق قرار گرفت و به کتابخانه ملی مالزی منتقل گشت. لازم به ذکر است که در حال حاضر هیچ‌گونه اتحادیه اطلاعاتی در مالزی فعال نیست.

نمایشگاه

در جنب کنفرانس اصلی، نمایشگاهی توسط ۱۲ ناشر بین‌المللی اطلاعات - که از میان آنها هشت ناشر در بازار اطلاعات علمی ایران نیز فعال بودند - بر پا شده بود که شش ناشر محصولات و خدمات خود را در طول مدت همایش معرفی کردند. چهار ناشر دیگر نیز خارج از فضای نمایشگاه و غرفه‌های مربوط اقدام به برگزاری خدمات آموزشی و معرفی محصولات خود در بخش ویژه کردند.

در طی برگزاری این نمایشگاه، ضمن شناسایی خدمات ارائه شده توسط هر شرکت، دانشگاه تهران به عنوان عمده‌ترین مشتری بالقوه اطلاعات علمی در ایران معرفی شده و نشانی‌های تماس جهت ارتباطات آتی ارسال شد.

تجربه‌های موردی

در نشست صبحگاهی هر روز، سخنرانی مدعوین از نهادهای مختلف دولتی صورت

گرفت که هر یک به معرفی تجربه‌ها و فعالیت‌های انجام شده در زمینه الکترونیکی کردن خدمات مربوط می‌پردازند. نمایندگانی از وزارت نیرو و ارتباطات و نیز کتابخانه ملی مالزی، پروژه‌های در دست انجام یا پایان یافته‌ای نظیر دولت الکترونیکی، کتابخانه ملی دیجیتال و کتابخانه دیجیتالی بین‌المللی اسلامی را به نمایش گذاشتند که به دلیل سختی بیشتر آنها با فرهنگ ایران، خلاصه‌ای از دو گزارش اخیر ذکر می‌شود:

نظام کتابخانه ملی دیجیتالی^۱ پرانا^۲

“پرانا” پروژه‌ای مشترک میان کتابخانه‌های مالزی به منظور توسعه نظام کتابخانه ملی دیجیتالی است که بر ایجاد محتوای دیجیتالی بومی جامعی از متون – و در آینده تصویر، صوت، و هرگونه ترکیبی از آنها – تأکید دارد. تلاش بر آن بوده است که این نظام از طریق چارچوبی نظام‌مند برای کاربران، از هر کجا و در هر زمان – به محض نیاز – دسترس پذیر باشد.

اهداف

- تأمین دسترسی به منابع دانش به منظور حمایت از آموزش مستمر؛
- تحقق شعار یونسکو: “اطلاعات برای همه”؛
- حمایت از یادگیری الکترونیکی و انتقال دانش؛
- تقویت محتوای بومی دیجیتالی؛
- تشویق رقابت در تولید و ایجاد منابع اطلاعاتی دیجیتالی؛
- فراهم‌سازی چارچوب و استانداردهایی برای توسعه محتوای بومی دیجیتالی.

فواید

- تأمین طیف وسیعی از دانش، اطلاعات، و خدمات بیش از آنچه توسط کتابخانه‌ای منفرد قابل دسترسی است؛
- دسترسی سریع‌تر و آسان‌تر به منابع دانش و اطلاعات، صرف‌نظر از اینکه کاربر کجاست؛
- روشی تکمیلی برای آموزش و یادگیری در راستای اهداف آموزشی مالزی؛
- ساختاری که در آن ناشران و تأمین‌کنندگان محلی اطلاعات می‌توانند فعالیت‌های

خود را به جهانیان بشناسانند؛

- معرفی و عرضه اطلاعات مالزیایی برای دآوری جهانی؛
- ساده و مؤثر کردن فرایندها و بهبود کلیه چرخه‌های کارایی در کتابخانه‌ها؛
- مواجهه وسیع‌تر کتابداران با فن‌آوری اطلاعاتی و ارتباطی.

عوامل کلیدی

برای رسیدن به اهداف فوق، عوامل کلیدی زیر مورد توجه قرار می‌گیرد:

- توسعه محتوای دیجیتال؛
- به‌کارگیری فن‌آوری؛
- مدیریت منابع انسانی؛
- فرآیند و مدیریت؛
- تنظیم مجدد فرآیند؛
- تثبیت چارچوب قانونی

کتابخانه دیجیتال بین‌المللی اسلامی^۱

اهداف

- فراهم ساختن اطلاعات در مورد اسلام و مسلمانان از سراسر جهان؛
- فعالیت به عنوان مرکزی ارجاعی برای درخواست مستقیم اطلاعات درباره اسلام به منظور تأمین منابع اطلاعاتی؛
- تأمین اشتراک منابع یا مبادله اطلاعات میان اسلام‌شناسان و کسانی که به اسلام علاقه‌مندند؛
- تأمین سهولت دسترسی به اطلاعات در شکل‌ها و زبان‌های گوناگون از سراسر جهان؛

- تلاشی همه‌جانبه در زمینه اطلاعات اسلامی با این هدف که جهانیان را قادر سازد تا اسلام را بهتر بشناسند.

فواید

- دروازه‌ای برای ورود به منابع اطلاعات اسلامی؛

1. International Islamic Digital Library (IIDL). <http://www.iidl.net>

- ابزاری قوی برای آموزش، اطلاع‌رسانی، و فراهم‌آوری اطلاعات معتبر در مورد اسلام؛
- دسترسی جهانی به اطلاعات از طریق نوعی واسطه مشترک الکترونیکی؛
- جمع‌آوری و حفاظت از اسناد سنت‌های ارزشمند پایا، گنجینه‌ها و ...؛
- برقراری و تقویت همکاری میان مراکز تحقیقاتی و کتابخانه‌ها در سطوح ملی، منطقه‌ای، و بین‌المللی.

محتوا

ارزش چنین کتابخانه‌ای به محتوای آن است. بنابراین، همه منابع موجود در آن به صورت متن کامل، رقومی شده و ارائه می‌گردند. مواد اطلاعاتی آن مشتمل بر کتب، مواد نایاب، نسخ خطی، مقاله‌های نشریات، گزارش‌ها و پایان‌نامه‌ها از زبان‌های مالایایی، انگلیسی و عربی قابل دسترسی هستند. همچنین اطلاعات آماری جالبی از جهان اسلام به شکل سه بعدی در این کتابخانه گردآوری شده است.

همایش‌های آتی

- ICDL 2004, International Conference of Digital Libraries, February 24-27, 2004, NewDelhi. <http://www.teriin.org/events/icdl/>
- JCDL 2004, Joint Conference on Digital Libraries, June 7-11, 2004, Tuscan, Arizona, USA. <http://www.JCDL2004.org>
- ECDL 2004, European Conference on Digital Libraries, September 12-17, 2004, Bath University, UK. <http://www.ECDL2004.org>
- 7th ICADL 2004, International Conference on Asian Digital Libraries, December 13-17, 2004, Shanghai, China. <http://www.ICADL2004.sjtu.edu.cn>
- 70th IFLA General Conference and Council August 20-27, 2004, Buenos Aires, Argentina.

خبر

کافه ایزو^۱، ارائه‌کننده استانداردهایی برای عموم

نرگس خلیل مقدم^۲

کافه ایزو بخش جدیدی در سایت وب سازمان بین‌المللی استاندارد است که به منظور راهنمایی عامه مردم طراحی شده است. سایت کافه ایزو، علاوه بر ارائه اطلاعات در باب ایزو و فعالیت‌های آن، رئوس کلی و الگوهای استاندارد بین‌المللی را با نشانی مناسب در اختیار می‌گذارد.

این سایت مدل‌ها و نمونه‌هایی از تأثیر استانداردها بر زندگی روزمره را عرضه می‌کند و چرایی استانداردسازی مواد، محل یافتن اطلاعات درباره استانداردها، و چگونگی رشد و توسعه استانداردهای ایزو را نیز شرح می‌دهد. علاوه بر آن، کافه ایزو کاربران را به منبع‌های دست اول اطلاعات - نظیر اعضای ایزو، کمیته‌های فنی و کمیته‌های فرعی، شرکای منطقه‌ای و بین‌المللی، و سایر صفحات وب - هدایت می‌کند. این طرح با افزایش الگوهای استاندارد در ایزو، اطلاعات بیشتر و روزآمدتری را ارائه می‌دهد.

مأخذ: <http://www.iso.ch/iso/en/commcentre/isocafe/indexhtml>.

فناوری جدید تورق منابع (تی. تی. پی.)

کتابخانه بریتانیا (BL) خدمات جدید تحویل الکترونیکی را، که دسترسی سریع به بیش از یک بیلیون فقره اطلاعاتی را برای مشتریان فراهم می‌آورد، به‌طور خصوصی به نمایش گذاشته است. این فناوری درصدد است که در صورت نیاز در مدت دو ساعت تقریباً هر جزیی از مجموعه‌های کتابخانه را اعم از رقومی، چاپی، یا میکروفرم به رایانه‌های رومیزی منتقل کند. از آنجا که کتابخانه بریتانیا اکثریت فراگیر اقلام اطلاعاتی را در فهرست‌های خود درج کرده و نگاه می‌دارد، بیشتر آنها را می‌توان مستقیماً از مجموعه‌ها فراهم آورد.

اساس این خدمات، که از پاییز امسال به‌طور کامل در دسترس قرار گرفته، بر نرم‌افزار

1. Iso's Café

۲. کارشناس کتابداری و

اطلاع‌رسانی

"Adobe Reader 6.0"، فن آوری بین‌المللی اسکن "Relais"، و فن آوری تحویل مدرک استوار است. هدف از افزودن این فن آوری آن است که، در عمل، نه فقط فراهم‌آوری تمام مواد سیاهه شده در فهرست‌های کتابخانه، بلکه تأمین اطلاعات از فهرست مندرجات به شکل الکترونیکی نیز میسر گردد.

کتابخانه بریتانیا، در اطلاعیه جداگانه‌ای، خبر نظام سه‌بعدی ورق‌زدن منابع را اعلام کرد. این نظام با استفاده از فن آوری صفحه‌نمایش لمسی و پویانمایی (انیمیشن) کاربران را قادر می‌سازد تا صفحه‌های کتاب‌ها و نسخه‌های خطی گرانها را به شیوه‌ای واقعی "ورق یزنند". سیستم پست تصویری الکترونیکی تی. تی. پی کاربران را قادر می‌سازد که تصاویر دیجیتالی را با کیفیتی مطلوب بزرگنمایی کنند، نوشته‌ها را بخوانند، یا موسیقی و شرح روی هر صفحه را بشنوند.

<http://www.bl.uk>

مأخذ:

